

Українські землі під владою двох
імперій. Українське національне
відродження

ВИ ДІЗНАЄТЕСЬ:

- яким було життя українців під владою двох імперій
- про причини національного відродження
- як українці боролися проти імперської влади
- яку роль відіграли Т. Шевченко та інші діячі в національно-визвольній боротьбі ХІХ — початку ХХ ст.

**Наприкінці XVIII — на початку XIX ст.
українські землі були розділені між двома
імперіями — Російською та Австрійською**

Українські землі

```
graph TD; A([Українські землі]) --> B([Російська імперія  
Лівобережжя,  
Правобережжя  
(Київщина, Поділля,  
Волинь),  
Північне Причорномор'я]); A --> C([Австрійська імперія  
Закарпаття,  
Буковина,  
Галичина]);
```

Російська імперія

Лівобережжя,
Правобережжя
(Київщина, Поділля,
Волинь),
Північне Причорномор'я

Австрійська імперія

Закарпаття,
Буковина,
Галичина

ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ ПЕРЕРОЗПОДІЛ ЗЕМЕЛЬ наприкінці XVIII ст.

ПРУСІЯ

ВОЛИНЬСЬКА
ГОЛУБИЦЬКА
БЕРЕСТЕВЩИНА

ГАЛИЧИНА

КИЇВСЬКА
ПОЛТАВСЬКА
ХАРКІВСЬКА
ЗАПОРІЖЖЯ

АЗОВСЬКЕ
МОРЕ

ЧОРНЕ МОРЕ

- Територія Російської імперії до 1772 р.
- Територіальні надбавки Російської імперії у 1772-95 рр.
- Територія Австрійської імперії до 1772 р.
- Територіальні надбавки Австрійської імперії у 1772-95 рр.
- Кордоні держав станом на 1800 р.
- Межі території суцільного розселення українців
- Історико-географічні області (землі) України

Становище українців

```
graph TD; A([Становище українців]) --> B([Під владою Російської імперії]); A --> C([Під владою Австрійської імперії]);
```

Під владою
Російської імперії

Під владою
Австрійської імперії

Становище українців

Під владою Російської імперії

українців визнавали за «малоросів» — частину російського народу.

Верхівку українського суспільства імперська влада намагалася підкупити привілеями та титулами, великими земельними маєтками. Натомість вони мали зректися свого народу, своїх традицій і навіть змінити прізвища (наприклад, Розум — Розумовський, Коваль — Ковальов тощо).

Селяни і рядові козаки потрапили до кріпацтва. Вони були позбавлені особистої свободи та перетворені на власність панів, із якою останні могли робити будь-що (примушувати тяжко працювати, бити, продавати, міняти тощо).

Під владою Австрійської імперії

визнавав українців (русинів) як окремий народ,

не забороняв користуватися рідною мовою,

дотримуватися власних звичаїв і традицій.

Українські селяни, потерпали від свавілля панів, чиновників, лихварів тощо

**Вважали, що відродити Україну
можна, лише вивчивши власне
минуле, традиції, мову, просвітивши
народ.**

Початок українського відродження

Початок українського відродження

Під владою
Російської імперії

Під владою
Австрійської імперії

З'явилися діячі, що просвіщали народ (збирали народні пісні, перекази, казки, робили спроби писати «простою» народною мовою, складали «Букварі» та «Граматики», створювали оповідання, п'єси, статті. **Іван Котляревський**. Його поема «Енеїда», що вийшла друком у 1798 р., «Наталка Полтавка», «Москаль-чарівник». **Тарас Шевченко** (1814—1861), поет і талановитий художник випустив в 1840 р. збірку поезій «Кобзар».)

Іван
Котляревський.

Тарас Шевченко.
Автопортрет.

Перший пам'ятник Т. Шевченку в
Ромнах (Сумська область). 27
жовтня 1918 р.

Початок українського

відродження

Під владою
Російської імперії

Під владою
Австрійської імперії

- Українська молодь у 1846-1847рр. заснувало таємне братство - «**Кирило-Мефодієвське**»
- виробили власну програму боротьби за власну державу (12 членів: В. Білозерський, М. Костомаров, П. Куліш, О. Маркович) у 1848р. - засудженні

«Кирило-Мефодієвське» товариство

Микола
Костомаров.

Василь Білозерський.

Опанас Маркович.

Початок українського відродження

Під владою Російської імперії

Під владою Австрійської імперії

1833-1837 рр. Утворилась «Руська трійця» або галицькими будителями, представники були Маркіян Шашкевич, Іван Вагилевич та Яків Головацький. Вони записали чимало народних пісень, легенд і переказів. Доповнивши їх власними віршами, у 1837 р. вони видали окрему збірку (альманах) «Русалка Дністрова».

Тим часом в Європі

1848-1849 рр. - революція

«весна народів»

Революція — докорінна зміна чого-
небудь; докорінна зміна життя народу,
державного устрою.

Мета:

- Позбутися влади імператорів, королів, панів, здобути свободу, мати краще життя,
- Брати участь в управлінні державою та розбудувати власні країни.

Революція зазнала поразки

Досягнення:

Були схвалені конституції;

Почали скликати парламенти, до яких обирали представників усіх верств суспільства;

Було скасовано панщину для селян тощо.

Значення революції для українців

Під владою
Австрійської імперії

- 1848 р. у Львові було засновано Головну Руську Раду (ГРР) — організацію, яка мала б представляти і захищати інтереси українців краю. Завдяки діяльності ГРР у Львові було засновано Український дім із музеєм та бібліотекою, створено культурно-освітні організації, які мали опікуватися просвітою народу, почалося видання першої україномовної газети «Зоря галицька». ГРР вимагала від влади, щоб українські землі в імперії — Східна Галичина, Північна Буковина, Закарпаття — були об'єднані в одне ціле, щоб позбутися влади польських, угорських і румунських панів.
 - У роки революції українці вперше взяли участь у виборах до парламенту Австрійської імперії. Обрані українські депутати, які переважно були селянами, у парламенті вимагали прийняття справедливих законів про розподіл землі та покращення життя селянства.
- Утім революція зазнала поразки. Королі та імператори відновили владу над народами, але частину завойованого в боротьбі було збережено.
- 1848р. українські селяни позбулися панщини й отримали у приватну власність ділянки землі.
 - Усвідомлення своєї національної єдності і набуття досвіду у боротьбі за свої права.

Під владою
Російської імперії

**В Російській імперії кріпацтво
скасовано 1861 р.**

Отримали свободу, але не землю

Громади — культурно-освітні,
політичні гуртки, що
об'єднували українських діячів
у другій половині XIX ст.

Партія — група людей,
об'єднаних спільною метою в
боротьбі за владу.

Під владою Російської імперії

В 1859 р. у Санкт-Петербурзі, столиці Російської імперії, заснована перша громада, колишніми діячами Кирило-Мефодіївського братства.

Громадівці заснували журнал «Основа», який висвітлював життя українців в імперії, писали підручники для народу, здійснювали наукову діяльність. Під їхнім впливом подібні організації виникли і в Україні.

Лідером і керівником громадівського руху став історик Володимир Антонович (1834—1908).

В. Антонович, одягнений в національний український одяг.

Під владою Російської імперії

Така діяльність занепокоїла царську владу.

У **1863 р.** було видано таємне розпорядження (**циркуляр**), яке забороняло вживати українську мову. У циркулярі зазначалося, що української мови «не було, немає і бути не може».

З'явилося нове покоління українських діячів, яке вже більш рішуче висловлювало свої погляди. Серед них виділялися Михайло Драгоманов, Петро Чубинський, Борис Грінченко. Саме вони визначили мету боротьби українців. **П. Чубинський** написав вірш «**Ще не вмерла Україна**», який згодом став національним гімном нашої держави.

Активність українських діячів було припинено в **1876 р.** Саме цього року російський цар видав **Емський указ**, який накладав нові заборони на використання української мови.

Під владою
Австрійської імперії

Товариство «**Просвіта**» було створене в 1868 р. Воно опікувалося просвітою народу, засновувало школи, бібліотеки, хати-читальні, видавало дешеві книжки.

Наукове товариство імені Т. Шевченка (НТШ), засноване в 1892 р., стало справжньою українською академією наук.

У 1890 р. постала перша українська політична партія — Русько-українська радикальна партія (РУРП), яка згодом заявила про початок боротьби за незалежність України. Одним із її засновників був видатний діяч українського руху, письменник, науковець Іван Франко (1856—1916).

Іван Франко.

На початку ХХ ст. українські політичні партії з'явилися в Наддніпрянській Україні. Український рух почав ширитися і в Російській імперії.

Під владою
Російської імперії

У 1905—1907 рр. В Російській імперії відбувалась революція, народ не бажав миритися з безправ'ям і злиденним життям. Українці взяли в ній активну участь. Хоча революція і була придушена царизмом, вона спонукала владу до певних змін.

- Було скасовано Емський указ царя, селяни перестали сплачувати викупні платежі,
- Було створено парламент — Державну думу.
- Населення набуло досвіду участі в політичному житті, почалися реформи на селі.

Підсумком національного відродження стало усвідомлення українцями того, що необхідно відроджувати власну державу.

- Чому боротьбу проти імперської влади українські діячі розпочали з розвитку мови, науки, просвіти народу?

- Де умови для розвитку українського руху були більш сприятливими — на західноукраїнських землях чи в Наддніпрянщині? Своєю відповідь підтвердьте фактами.